

Klassieke Olympiaden 2023-2024

Opgaven Latijn

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- Er zijn in totaal 23 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Het gebruik van een woordenboek Latijn-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Exitus fortunatus vobis sit!

Tekst

1 C. PLINIUS MINICIO FUNDANO SUO S.

10 Nihil audio, quod audisse, nihil dico
11 quod dixisse paeniteat; nemo apud me quemquam sinistris sermonibus carpit,
12 neminem ipse reprehendo, nisi tamen me, cum parum commode scribo; nulla
13 spe, nullo timore sollicitor, nullis rumoribus inquietor: mecum tantum et cum
14 libellis loquor. O rectam sinceramque vitam! O dulce otium honestumque ac
15 paene omni negotio pulchrius! O mare, o litus, verum secretumque μουσεῖον,
16 quam multa invenitis, quam multa dictatis! Proinde tu quoque strepitum
17 istum inanemque discursum et multum ineptos labores, ut primum fuerit
18 occasio, relinque teque studiis vel otio trade. Satius est enim, ut Atilius noster
19 eruditissime simul et facetissime dixit, otiosum esse quam nihil agere. Vale.

20 C. PLINIUS CORNELIO TACITO SUO S.

27 Proxime cum in patria mea fui, venit ad me salutandum municipis mei filius
28 praetextatus. Huic ego 'Studes?' inquam. Respondit: 'Etiam.' 'Ubi?'
29 'Mediolani.' 'Cur non hic?' Et pater eius (erat enim una atque etiam ipse
30 adduxerat puerum): 'Quia nullos hic praeceptores habemus.' 'Quare nullos?
31 Nam vehementer intererat vestra, qui patres estis' (et opportune complures
32 patres audiebant), 'liberos vestros hic potissimum discere. Ubi enim aut
33 iucundius morarentur quam in patria aut pudicius continerentur quam sub
34 oculis parentum aut minore sumptu quam domi? Quantulum est ergo collata
35 pecunia conducere praeceptores, quodque nunc in habitationes, in viatica, in
36 ea quae peregre emuntur - omnia autem peregre emuntur - impenditis,
37 adicere mercedibus? Atque adeo ego, qui nondum liberos habeo, paratus sum

38 pro re publica nostra, quasi pro filia vel parente, tertiam partem eius, quod
39 conferre vobis placebit, dare. Totum etiam pollicerer, nisi timerem ne hoc
40 munus meum quandoque ambitu corrumpetur, ut accidere multis in locis
41 video, in quibus praeceptores publice conducuntur. Huic vitio occurri uno
42 remedio potest, si parentibus solis ius conducendi relinquatur, isdemque
43 religio recte iudicandi necessitate collationis addatur. Nam, qui fortasse de
44 alieno negligentem, certe de suo diligentes erunt dabuntque operam, ne a me
45 pecuniam non nisi dignus accipiat, si accepturus et ab ipsis erit. (...)

92 TRAIANUS PLINIO

93 Meminerimus idcirco te in istam provinciam missum, quoniam multa in ea
94 emendanda apparuerint. Erit autem vel hoc maxime corrigendum, quod, qui
95 damnati ad poenam erant, non modo ea sine auctore, ut scribis, liberati sunt,
96 sed etiam in condicionem proborum ministrorum retrahuntur. Qui igitur intra
97 hos proximos decem annos damnati nec ullo idoneo auctore liberati sunt, hos
98 oportebit poenae suae reddi; si qui vetustiores inveniuntur et senes ante annos
99 decem damnati, distribuamus illos in ea ministeria, quae non longe a poena
100 sint. Solent et ad balineum, ad purgationes cloacarum, item munitiones
101 viarum et vicorum dari.

Plinius, *Epistulae* I.9, IV.13 en X.32

Vraag 1

regels 10-11 **Nihil** t/m **paeniteat**

- a. Welk voorbeeld geeft Plinius in het vervolg (t/m regel 12 **scribo**) van: **Nihil audio quod audisse (...) paeniteat**? Beantwoord de vraag in eigen woorden. (2 punten)
- b. Welk voorbeeld geeft Plinius in het vervolg (t/m regel 12 **scribo**) van: **nihil dico quod dixisse paeniteat**? Beantwoord de vraag in eigen woorden. (2 punten)

Vraag 2

Noteer de naamval en de gebruikswijze van:

- a. regel 14 **otium** (1 punt)
- b. regel 15 **negotio** (1 punt)

Vraag 3

regels 12-13 **nulla** t/m **inquietor**

Welk stilistisch middel vinden we **niet** in regels 12-13? (2 punten)

- A. alliteratie
- B. anafora
- C. asyndeton
- D. parallellisme
- E. tricolon

Vraag 4

Seneca schrijft een brief aan zijn vriend Lucilius over hoe om te gaan met tijd. Lees de onderstaande passage:

“Ga als volgt te werk, beste Lucilius: maak je vrij voor jezelf en reserveer en bewaar de tijd, die je tot nu toe of ontstolen, of ontfutseld werd of die je verbeuzelde.” Seneca, *Epistulae Morales* 1, vertaling Ben Bijnsdorp

Citeer het Latijnse tekstelement uit regels 15-19 (**O** t/m **agere**) dat inhoudelijk overeenkomt met ‘maak je vrij voor jezelf’. (2 punten)

Vraag 5

regels 15-16 **O** t/m **dictatis**

Leg uit dat in deze zin sprake is van personificatie. (2 punt)

Vraag 6

regels 10-19

Deze tekst valt uiteen in twee delen.

- a. Noteer het Latijnse woord waarmee het tweede deel begint. (2 punten)
- b. Omschrijf de essentie van beide delen. (2 punten)

Vraag 7

regels 27-28 **filius praetextatus**

Citeer uit het vervolg (t/m regel 32 **discere**) de twee Latijnse tekstelementen die aangeven wie er nog meer bij dit gesprek aanwezig waren. (4 punten)

Vraag 8

Geef van de onderstaande woorden aan naar wie of wat deze verwijzen. Noteer steeds de Latijnse tekstelementen. (3 punten)

- regel 28 **Huic**
- regel 29 **hic**
- regel 29 **ipse**

Vraag 9

regels 32-34 **Ubi** t/m **domi**

Vertaal deze regels in goed Nederlands. (5 punten)

Vraag 10

regels 31-37 **Nam** t/m **mercedibus**

Plinius noemt in deze regels als een van de voordelen van in de eigen stad studeren dat het minder kosten met zich meebrengt.

- Citeer het Latijnse tekstelement waarmee hij dit voordeel noemt. (2 punten)
- Welke kosten brengt studeren in een andere stad volgens Plinius met zich mee? Beantwoord de vraag in het Nederlands. (2 punten)
- Zijn de ouders uiteindelijk goedkoper uit? Motiveer je antwoord. (2 punten)

Vraag 11

regels 35-36 **in ea quae peregre emuntur**

Zet de woorden die in het meervoud staan om in het overeenkomstige enkelvoud. (3 punten)

Vraag 12

regel 41-43 **Huic vitio** t/m **addatur**

Deze zin luidt in de vertaling van V. Hunink:

“Tegen die misstand is er maar één redmiddel: het recht in te huren moet uitsluitend liggen bij de ouders en door een verplichte bijdrage moeten ze zich ook gebonden voelen een juist oordeel te geven.”

- Van het eerste deel van de zin (**Huic vitio** t/m **potest**) heeft de vertaler de syntactische structuur niet geheel overgenomen. Leg dit uit met betrekking tot **uno remedio**. (2 punten)
- Van welk Latijns tekstelement is ‘door een verplichte bijdrage’ de weergave? (1 punt)
- Citeer het Nederlandse tekstelement dat de weergave is van **religio**. (1 punt)

Vraag 13

regels 43-45 **Nam** t/m **erit**

Welk bezwaar tegen het geven van geld wordt er genoemd in deze zin? Beantwoord de vraag in eigen woorden. (2 punten)

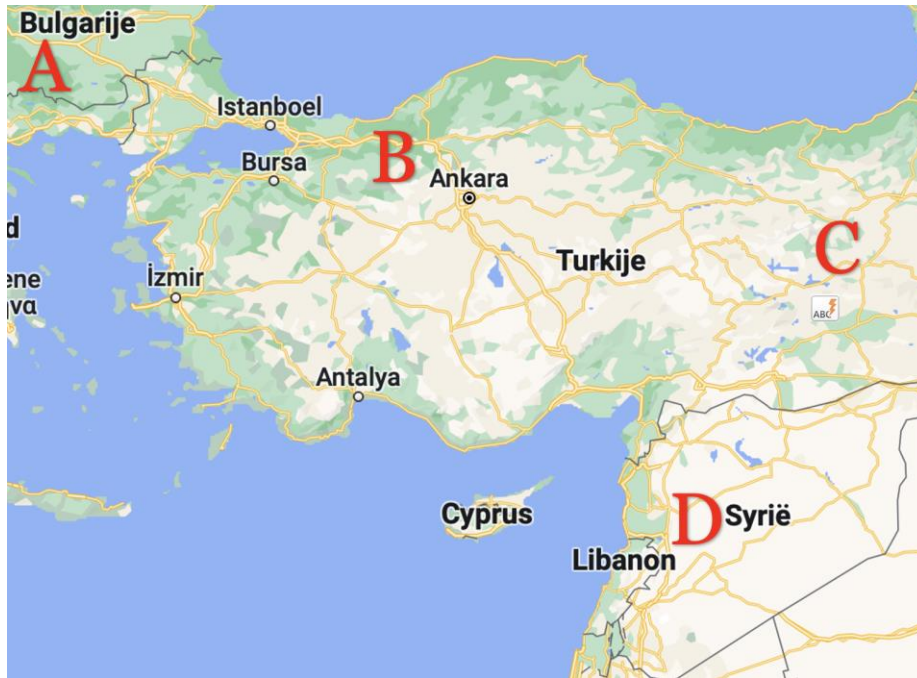
Vraag 14

In de afgedrukte passage uit brief IV.13 (regels 21-45) lezen we de mening van Plinius over het aanstellen van leraren in Comum. Wat wil Plinius bereiken met deze brief, zoals blijkt aan het eind (hier niet afgedrukt)? Beantwoord de vraag in het Nederlands. (1 punt)

Vraag 15

regel 93 **istam provinciam**

Bekijk de onderstaande afbeelding. Waar lag die **provincia**? Noteer als antwoord de betreffende letter. (1 punt)

Bron: Google Maps

Vraag 16

regel 95 **poenam**

Welke twee straffen waren dat, zoals Plinius in zijn brief aan Trajanus (brief X.31, hier niet afgedrukt) heeft toegelicht? (2 punten)

Vraag 17

regels 94-96 **Erit t/m retrahuntur**

Welke twee misstanden worden in deze zin beschreven? Beantwoord de vraag in het Nederlands. (2 punten)

Vraag 18

regels 96-101 **Qui t/m dari**

Trajanus geeft in deze regels twee verschillende maatregelen aan.

- Op basis van welk criterium moet de keuze tussen die maatregelen worden gemaakt? (2 punten)
- Omschrijf de beide maatregelen in het Nederlands. (2 punten)

Vraag 19

regels 96-100 **Qui t/m sint**

Noteer twee vormen van het futurum in deze passage. (2 punten)

Vraag 20

regels 99-100 *ea ministeria, quae non longe a poena sint*

Trajanus noemt vervolgens enkele voorbeelden van **ministeria**, die te maken hebben met drie van de onderstaande afbeeldingen. Welke afbeelding komt **niet** overeen met de **ministeria** die hij noemt? (2 punten)

A.

Bron: virtueletoorroome.weebly.com

B.

Bron: virtueletoorroome.weebly.com

C.

Bron: researchgate.net

D.

Bron: Wikipedia

Vraag 21

regels 92 t/m 101

De woorden *correctie*, *seniel* en *voedseldistributie* gaan elk (deels) terug op Latijnse woorden in de aangegeven regels. Citeer de desbetreffende Latijnse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Latijnse woord is. (6 punten)

Vraag 22

Brief X.32 is het antwoord van keizer Trajanus op een brief van Plinius. Op welke afbeelding zien we keizer Trajanus? (1 punt)

A.

Bron: Wikipedia

B.

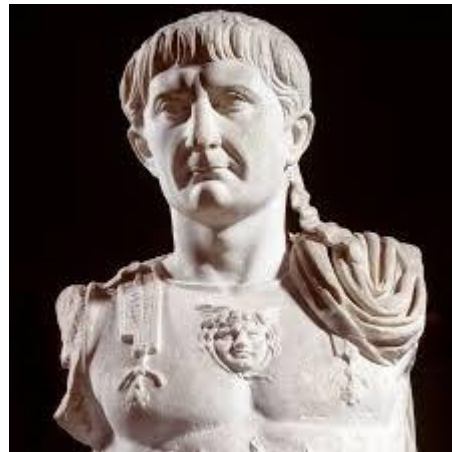
Bron: Wikipedia

C.

Bron: Wikipedia

D.

Bron: rmo.nl

Vraag 23

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

**Quo impensius rogo, ut timori xxx cotidie singulis vel etiam binis
epistulis yyy. Ero enim securior, dum lego, statimque timebo, cum zzz.
Vale.**

xxx	yyy	zzz
meae	consulam	legebam
mei	consulas	legero
meis	consuleres	legi
meo	consulis	lego

Einde